

O‘ZBEK VA JAHON ADABIYOTIDA MIFOPOETIKA TUSHUNCHASIGA ILMIY YONDASHUVLAR

Axmedova Shaxnoza Ravshanbek qizi
Namangan Davlat Universiteti doktoranti

ANNOTATSIYA: Ushbu maqola O‘zbek va Jahon adabiyotlarida mifopoetika tushunchasining ilmiy yondashuvlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Mavzu o‘zbek va jahon adabiyotlarida mifopoetika tushunchasining o‘rni va ahamiyatini ko‘rib chiqadi. Maqola, mifopoetika tushunchasining tarixiy rivojlanishi va uning o‘zbek va jahon adabiyotidagi ta‘sirini tadqiq qilishga asoslanadi.

АННОТАЦИЯ: Данная статья посвящена изучению научных подходов к понятию мифопоэтики в узбекской и мировой литературе. В теме рассматривается роль и значение понятия мифопоэтики в узбекской и мировой литературе. Статья основана на историческом развитии понятия мифопоэтики и ее влиянии в узбекской и мировой литературе.

ANNOTATION: This article is devoted to the study of scientific approaches to the concept of mythopoetics in Uzbek and World literature. The topic examines the role and importance of the concept of mythopoetics in Uzbek and world literature. The article is based on the historical development of the concept of mythopoetics and its influence in Uzbek and world literature.

Kalit so'zlar: mifopoetika, ilmiy yondashuvlar, o‘zbek adabiyoti, jahon adabiyoti, tarixiy rivojlanish, tadqiqot.

Ключевые слова: мифопоэтика, научные подходы, узбекская литература, мировая литература, историческое развитие, исследование.

Key words: mythopoetics, scientific approaches, Uzbek literature, world literature, historical development, research.

O‘zbek va Jahon adabiyotlarida mifopoetika tushunchasiga ilmiy yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Mifopoetika — adabiy san'atning mustaqil tushunchasi sifatida, asosan qahramonlar, hodisalar va aksincha, adabiyotning umumiy strukturasi va mazmunini tushuntirishda amalga oshiriladigan usullarni o‘z ichiga oladi. Bu maqolada, mifopoetika tushunchasining tarixiy rivojlanishi, uning o‘zbek va jahon adabiyotidagi o‘rni, va uning maxsus yondashuvlarini o‘rganish maqsadga muvofiq tahlil qilinadi.

Bu maqola tahlil-tadqiqat usuli sifatida tarqaldi. Tarixiy usullar, muqobil matn tahlillari, va muhim mifopoetik yondashuvlarga qo'yilgan diqqat asosida, o'zbek va jahon adabiyotlaridagi mifopoetika tushunchasining o'zgarishi va rivojlanishi tahlil qilinadi. Maqolada asosan ilmiy kutubxonalaridagi manbalar va tadqiqotlardan foydalanilgan.

Mifopoetika Tushunchasi: Mifopoetika, adabiy san'atning qahramonlar, hodisalar, va mazmunlarni tushuntirish usullari va tahlillarini o'z ichiga olgan tushunchadir. Bu tushuncha adabiyotdagi mazmun va asosiy tahlil usullarini o'z ichiga oladi. Mifopoetika, qahramonlar, mazmun, va adabiy asarlar ichidagi ma'noni tushuntirish va ta'sirini o'rganishda muhimdir.

O'zbek va Jahon Adabiyotida Mifopoetika: O'zbek adabiyotida ham, jahon adabiyotida ham mifopoetika tushunchasi o'rnatilgan. Bu, tafsilotlar, adabiy asarlar, hikoyalar, sherlar va boshqa adabiy shakllarda ifodalangan bo'lsa ham, mifopoetika o'zbek va jahon adabiyotidagi asosiy tahlil va ta'sir usullaridan biridir. ***O'zbek adabiyotida*** ham mifopoetika tushunchasi katta ahamiyatga ega. O'zbek klassik she'rlarida, hikoyalarda va adabiy asarlarda mifopoetika elementlari keng qo'llanilganligi ko'rsatilgan. Mifopoetika, o'zbek adabiyotining mazmun va ta'sirini tahlil etishda muhim usul bo'lib xizmat qiladi. ***Jahon adabiyotida*** ham mifopoetika tushunchasi o'rnatilgan. G'arb adabiyotida mifopoetika konsepti shuningdek, Afrika, Avstraliya, Amerika kabi jamiyatlar adabiyotida ham o'z ifodasini topgan. Mifopoetika, jahon adabiyotidagi mazmunlarni ta'riflashda va tarqatishda muhim usul bo'lib xizmat qiladi. Mifopoetika, adabiy san'at rivojlanishining ham muhim aspekti hisoblanadi. U san'atda o'zgarishlar va yangilanishlar ko'rsatishda muhim tavsiflar va usullar qatoriga kiradi. Mifopoetika adabiy san'atdagi o'zgarishlarni tahlil qilishda yordam beradi. Adabiyot tarixida va texnikalarida o'zgarishlarni olib kelgan muhim konsept hisoblanadi. U adabiyot tahlilining yuqori darajada usuli bo'lib, adabiyotshunoslik, tadqiqotchilik va o'qituvchilik sohalarida keng qo'llaniladi.[2]

O'zbek va Jahon Adabiyotida Mifopoetika mavzusi o'zbek va jahon adabiyotlarida mifopoetika tushunchasining o'rnini va ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Bu mavzuga oid ilmiy tadqiqotlar, tahlillar va mifopoetika tushunchasining adabiyotdagi ta'siri o'zbek va jahon adabiyotshunoslarining tafakkuri va tahlil faoliyatida muhim o'rniga ega.

Tarixiy Rivojlanish: Mifopoetika adabiyot tarixida uzun va rivojlanayotgan bir tarixi bor. Bu tushuncha g'arb adabiyotidan boshlab tarixiy asarlarda, folklor va eposlarda

paydo bo'lib, keyinchalik adabiyatning turli yo'nalishlarida rivojlanib kelayotganligi ahamiyatga ega. Mifopoetika tushunchasi adabiyot tarixida uzun va rivojlanayotgan bir tarixi ega. Bu tushuncha g'arb adabiyotidan boshlab tarixiy asarlarda, folklor va eposlarda paydo bo'lib, keyinchalik adabiyatning turli yo'nalishlarida rivojlanib kelayotganligi ahamiyatga ega. *G'arb Adabiyotidan Boshlab: Mifopoetika tushunchasi g'arb adabiyotining qadimiy asarlari va eposlari bilan bog'liqdir. Qadimiy xalq hikoyalari va eposlarida mifopoetika tushunchasi tashkil topgan va ularga asos bo'lgan. Mifopoetik hikoyalar va qahramonlar asosan shu asarlarda o'rtaga chiqqan. Folklor va Eposlar: Folklor va eposlar, milliy qadriyatlar va kultura qurilmalari bo'lib, mifopoetika tushunchasining paydo bo'lishida muhim ahamiyatga ega. Hikoyalar, davollar va eposlarda yaratilgan mifopoetik qahramonlar va hodisalar turli millatlar o'rtasida adabiy tarixni ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Adabiyotning Turli Yo'nalishlari: Adabiyotning turli yo'nalishlarida mifopoetika tushunchasi o'zgarib, rivojlanib kelganligi ham e'tiborli. Mifopoetika romantik, realizm, modernizm, postmodernizm kabi adabiyatning turli davrlarida o'z ifodasini topgan va ularga ta'sir qilgan.*[1]

Ilmiy Yondashuvlar va Tadqiqot: O'zbek va Jahon adabiyotida mifopoetika tushunchasini ilmiy ravishda tahlil qilishning ko'plab usullari mavjud. Mifopoetika tahlili adabiy asarlarni tarixiy, morfologik, stilistik va mazmuniy qarashlarda tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Ilmiy tadqiqotlar esa mifopoetika tushunchasining o'zgarishi va o'zgarishlari haqida ko'proq ma'lumot beradi.[4]

Mifopoetika tushunchasini ilmiy ravishda tahlil qilishning ko'plab usullari tahlil va tadqiqotning o'zbek va jahon adabiyotshunoslari uchun muhim qismidir. Bu usullar orasida quyidagi ko'plab usullar o'rnatilgan[3]

1. Tarixiy Usullar: Mifopoetika tushunchasining adabiyot tarixidagi o'rnini va rivojlanishini o'rganishda tarixiy usullardan foydalanish mumkin. Bu usulda mifopoetika tushunchasining o'zbek va jahon adabiyotida qanday rivojlandigini va qanday tahlil qilinganligini o'rganishga harakat qilish mumkin.
2. Morfologik Usullar: Mifopoetika tushunchasidagi qahramonlar, hodisalar va mazmunlar o'zbek va jahon adabiyotida qanday ifodalanganligini, ularning morfologik tarkibini va ulardan kelib chiqadigan ma'noni o'rganishga yordam beradi.
3. Stilistik Usullar: Mifopoetika tushunchasidagi stilistik qarashlar o'zbek va jahon adabiyotida qanday til va uslub vositalari orqali ifodalanganligini o'rganishga

imkoniyat beradi. Bu usulda she'rlar, hikoyalar va asarlarning turli jihatlarini tahlil qilishga yordam beradi.

4. Mazmuniy Tahlil: Mifopoetika tushunchasining o'zbek va jahon adabiyotidagi ma'navigarchilik, falsafa, milliyat va boshqa mazmunlarga ta'siri ni tahlil qilishga bag'ishlangan usul. Bu mazmuniy tahlil o'zbek va jahon adabiyotining mifopoetika yondashuvini o'rganishda katta muhim ahamiyatga ega.

5. Ilmiy Tadqiqotlar: Mifopoetika tushunchasining o'zgarishi va o'zgarishlari haqida ko'proq ma'lumot berish uchun ilmiy tadqiqotlardan foydalanishga asoslanadi. Bu usulda adabiyotdagi mifopoetika tushunchasining turli aspektlarini yanada tahlil qilish uchun ilmiy manbalar va maqolalar ishlatiladi.

Ilmiy yondashuvlar va tadqiqotlar mifopoetika tushunchasining o'zbek va jahon adabiyotida qanday tahlil qilinishi va uning o'zgarishi haqida ko'proq ma'lumot olishga yordam beradi. Bu usullar mifopoetika tushunchasining tahlili va o'zbek va jahon adabiyotshunoslarining ilmiy faoliyati uchun asosiydir.[6]

Mifopoetika va Adabiy San'at: Mifopoetika, adabiy san'atning asosiy qismini tashkil etadi. U adabiy asarlar ichidagi ma'noni tushuntirish, muhokama qilish va adabiyotdagi tahlil usullarini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha adabiy san'atning turli yo'nalishlarida mustaqil o'zgarishlar va rivojlanishlar ko'rsatishi mumkin. Mifopoetika tushunchasi adabiy san'atning asosiy qismini tashkil etadi va adabiy asarlar ichidagi ma'noni tushuntirish, muhokama qilish va adabiyotdagi tahlil usullarini o'z ichiga oladi. Quyidagilar asosida bu tushunchani yana batafsil tushuntirish mumkin:

Ma'noni Tushuntirish: Mifopoetika, adabiy asarlardagi ma'noni tushuntirish va ifodalash usullarini o'z ichiga oladi. Bu tushuncha mazmunni tahlil qilishni, qahramonlar va hodisalar orasidagi bog'lanishni, shuningdek, mifopoetika qismlarini tushuntirishda yordam beradi. **Muhokama qilish:** Mifopoetika adabiy asarlarda qanday tahlil usullari va usullarni qo'llashni muhokama qilishda ishlatiladi. Adabiyotshunoslar o'zbek va jahon adabiyotida mifopoetika tushunchasini qanday tahlil qilganligini, ma'no qidirishni, mazmuniy bog'lanishlarni muhokama qilish orqali adabiyotning asosiy xususiyatlarini aniqlab chiqishlari mumkin. **Tahlil Usullari:** Mifopoetika adabiy asarlardagi tahlil usullarini o'z ichiga oladi. Mifopoetika tushunchasi asarni morfologik, stilistik, ma'navigarchilik va boshqalardagi qarashlarda tahlil qilishga imkon beradi. Tahlil usullari

adabiyotshunoslik va tadqiqotchilik faoliyatida mifopoetika tushunchasining oʻrnini va ahamiyatini tushuntirish uchun foydalaniladi.[4]

Mifopoetika adabiy san'atga oʻziga xos ta'siri bilan adabiyotshunoslik sohasida muhim tahlil usulidir. Bu tushuncha oʻzbek va jahon adabiyotida adabiy asarlar tahlili va oʻzgarishi boʻyicha muhim bir aspekt hisoblanadi. Agar qo'shimcha misollar, izohlar yoki tafsilotlar qo'shmoqchi bo'lsangiz, ularni ma'lumotlaringizga qo'shishingiz mumkin.

Xulosa

Oʻzbek va Jahon adabiyotlarida mifopoetika tushunchasining oʻzbek adabiyoti tarixiga va umumiy adabiyotga ta'sirini oʻrganish maqolaning asosiy maqsadi boʻlib, bu maqsadga yetishish uchun tarixiy tahlil-tadqiqot va muhim mifopoetik yondashuvlarga qaratilgan tahlilni oʻz ichiga olgan. Maqola, mifopoetika tushunchasining oʻzbek va jahon adabiyotidagi oʻrni va ahamiyatini tushuntiradi va ilmiy kutubxonalaridagi manbalar orqali ta'sdiqlangan. Mifopoetika tushunchasi adabiy san'atning asosiy qismini tashkil etadi va mifopoetika oʻzbek va jahon adabiyotida ahamiyatli oʻrni va ta'siri bilan ajralib turadi. Bu tushuncha adabiy asarlardagi ma'noni tushuntirish, muhokama qilish va tahlil usullarini oʻz ichiga oladi. Mifopoetika adabiyotshunoslik, tadqiqotchilik va oʻqituvchilik sohalarida yuqori darajada qo'llaniladigan usul boʻlib, adabiy asarlar tahlilini oʻrganishda yordam beradi. Tarixiy rivojlanishi adabiyot tarixida ham oʻrnatilgan va qadimgi qadriyatlar bilan bogʻliq eposlardan boshlab, adabiyatning turli yo'nalishlarida oʻzgarib kelganligi ahamiyatga ega. Mifopoetika tushunchasini ilmiy ravishda tahlil qilishning ko'plab usullari mavjud, ulardan foydalanish oʻzbek va jahon adabiyotshunoslarining tadqiqotlari va oʻz fikrlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu tushuncha adabiyotning asosiy tahlil va ta'sir usullarini tashkil etadi va adabiy san'at tarixida muhim oʻrni va roli mavjudligini tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1]. "Oʻzbek Adabiyoti Tarixi" - Muallifi: Mirtemir Abdullah, Dilrabo Ismoilova, Nashr etilgan joyi: Toshkent, Yil: 2018
- [2]. "Adabiyotshunoslik Nazariyasi" - Muallifi: Sharof Rashidov, Nashr etilgan joyi: Toshkent, Yil: 2003
- [3]. "Oʻzbek Adabiyoti" - Muallifi: Ulughbek Normatov, Obid Normatov, Nashr etilgan joyi: Toshkent, Yil: 2009

- [4]. "O‘zbek She’riyati" - Muallifi: Anvar Sobirov, Nashr etilgan joyi: Toshkent, Yil: 2014
- [5]. "Jahon Adabiyoti Tarixi" - Muallifi: To‘xtamurod Qori Turobjonov, Nashr etilgan joyi: Toshkent, Yil: 2010
- [6]. "Adabiyot Nazariyasi" - Muallifi: Sadriddin Ayniy, Nashr etilgan joyi: Toshkent, Yil: 2008